Uitgave van de Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

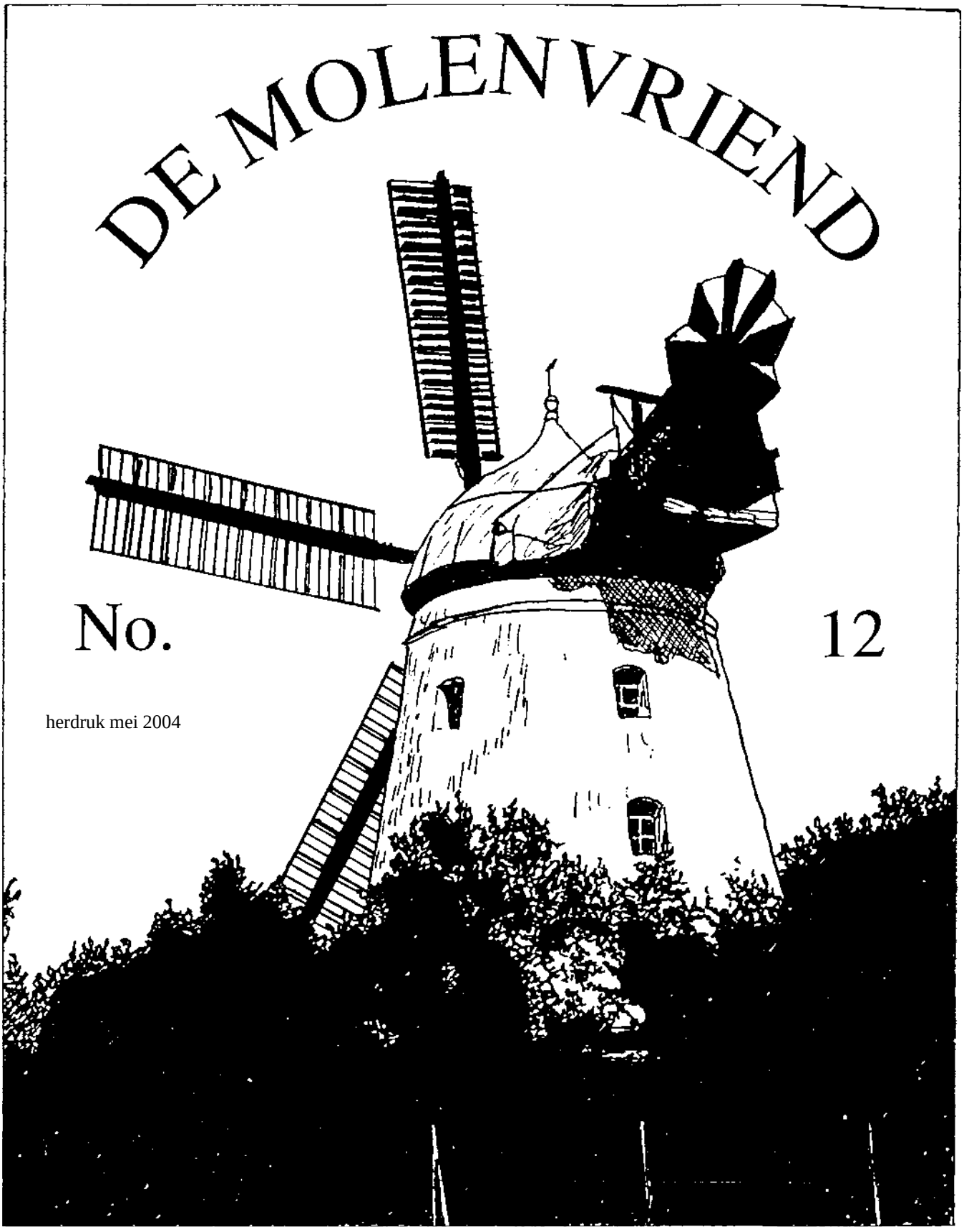

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

BESTUUR

VOORZITTER	ROBBERT-HANS VERKERK 5431 GW CUIJK	ISABELLALAAN 30 TEL. 08850-13647
TIJDELIJK SECRETARIS	DON WERTS 5443 NC HAPS	STRAATKANTSEWEG 28 TEL. 08850-15362
PENNINGMEESTER	HANS HEIJS 5831 CW BOXMEER	BILDERBEEKSTRAAT 26 TEL. 08855-71463
BESTUURSLID	PERRY HENDRIKS 5437 BP BEERS	DE VANG 20 TEL. 08850-22872

COMMISSIES

BIOTOOPCOMMISSIE	MOLENEIND 4 TEL. 08850-13298	5431 HW CUIJK
ARCHIEFCOMMISSIE	STRAATKANTSEWEG 28 TEL. 08850-15362	5443 NC HAPS

LEDENADMINISTRATIE HANS HEIJS BILDERBEEKSTRAAT 26
5831 CW BOXMEER TEL. 08855-71463
BANKREKENING VERENIGING: 110556194 RABOBANK BOXMEER

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK STRAATKANTSEWEG 28 5443 NC HAPS
TEL. 08850-15362
Het "MOLENDOKUMENTATIECENTRUM LAND VAN CUIJK" is in principe na afspraak toegangelijk voor iedereen.

DE MOLENVRIEND 12

Colofon

Jaargang 5, nummer 3, December 1989.
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984. De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden en donateurs van de vereniging. De contributie hiervoor is resp. ƒ20,- en ƒ12,50,- welke bij aanmelding gestort kan worden op de bankrekening van de vereniging. De Molenvriend biedt mogelijkheid om te adverteren.

REDACTIE Don Werts

REDACTIEADRES Straatkantseweg 28 5443 NC Haps
Tel. 08850-15362

VERDER WERKTEN MEE Perry Hendriks; Robert Hoffman; Rentokil; Jan Scheirs; Charles Stokman; Robbert Verkerk; W.Verwers.

TEKENINGEN Robbert Verkerk; Don Werts en anderen

VOORPAGINA Vijfwiekige molen te Wendhausen (D); tek. Robbert Verkerk

Van de Redactie

Hier is dan de laatste Molenvriend van de tachtiger jaren, nummer 3 van 1989 wel te verstaan! De twaalfde in totaal vanaf het begin van de vereniging. In de volgende tien jaar zal dit aantal bij blijvende omstandigheden wellicht verdubbelen. Er is dan immers twee maal zoveel tijd voor beschikbaar. De vraag is alleen of de vereniging het zolang volhoudt. Met genoeg inzet van verschillende kanten moet dit toch haalbaar zijn. Zo moet er een goed functionerend bestuursorgaan zijn. Een bestuur zonder secretaris bijv. kan niet naar behoren functioneren (zie ook Mededelingen van het Bestuur.)
Eerst maar eens deze Molenvriend! Nu de donkere dagen weer voor de deur staan, betekent dit dat er (weer) tijd genoeg is voor nieuw leesvoer. Alhoewel uitzonderingen hierop helaas geen zeldzaamheid zijn. Het nieuwe leesvoer betreft ditmaal o.a. een artikel van een molen met een bijzonder aantal wieken; het verslag van een onlangs gehouden ledenvergadering; het eerste deel van de in totaal 3 delen over de opgravingen rond de Romeinse watermolen in Escharen; enkele verslagen en nog meer kleine verhaaltjes.
Tenslotte wens ik alle lezers de beste wensen voor 1990 en op naar het jaar 2000.....

Don Werts

Mededelingen van het Bestuur

Enkele maanden geleden gaf secretaris Jos Vesters ons te kennen dat hij per 1 Oktober 1989 zijn taak zou neerleggen. In de ledenvergadering werd dit besproken en niemand was bereid dit over te nemen. Ook Frits Harteman besloot na enkele weken geen secretaris te worden. Ondertussen neemt Don Werts de functie tijdelijk waar. Wij willen daarom hier iedereen op het navolgende tekstgedeelte attenderen.

VACATURE: WEGENS HET PLOTSELING NEERLEGGEN VAN DE FUNCTIE ALS SECRETARIS DOOR DHR. VESTERS, VRAAGT HET BESTUUR VAN DE VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK DRINGEND IEMAND DIE DE VACATURE ALS SECRETARIS WIL VERVULLEN.
AANMELDINGEN HIERVOOR ZIJN (ZEER) WELKOM OP HET TIJDELIJK SECRETARIAAT VAN DE VERENIGING (zie pag. 2) OF BIJ EEN ANDER BESTUURSLID. OOK MEER INFORMATIE OMTRENT DE VACATURE IS HIER VERKRIJGBAAR.

De collectieve ongevallenverzekering van enkele molenaars via onze vereniging is per 1 januari 1990 opgeheven. Deze molenaars kunnen nu bijv. een verzekering afsluiten bij het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

De molenaars van de Heimolen te St. Hubert hebben daar hun activiteiten stopgezet. In antwoord op een brief van de gemeente Mill en St. Hubert zal hun duidelijk gemaakt worden dat wij er pas gaan draaien als de biotoop verbeterd is (o.a. de grote eik weg) en het gevlucht is hersteld.

Verder moesten wij helaas kennis nemen van twee sterfgevallen in de afgelopen periode:

IN MEMORIAM:

- Aart Verkerk, vader van voorzitter Robbert-Hans Verkerk.
  Geboren op 24-10-1932. Gestorven op 01-12-1989.
- Maria Derksen, echtgenote van wijlen molenaar Jos Kessels.
  Geboren in 1920. Gestorven op 19-12-1989.

Ondanks deze slechte berichten wenst het bestuur van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk al haar leden en donateurs een gezond, gelukkig en voorspoedig 1990. Tevens wenst het hun een prettige jaarwisseling.

Uit het Molenarchief

Als je binnen een vereniging een archiefcommissie opricht, betekent dit het verzamelen van zoveel mogelijk informatie, tekeningen, foto's e.d.
Zo verging het ook de archiefcommissie van onze vereniging. Zij is nu 3 jaar bezig met dit verzamelen. In het begin krijg je dan ook genoeg informatie binnen, maar na 3 jaar mag je blij zijn dat er nog eens iets "nieuws" over het verleden van molens in het Land van Cuijk komt.
Nu wou het dat mij altijd een brandende vraag boven bleef hangen, nl. "Hoe heette de naamloze molen te Katwijk in vroegere tijden?"(als hij al een naam had.)

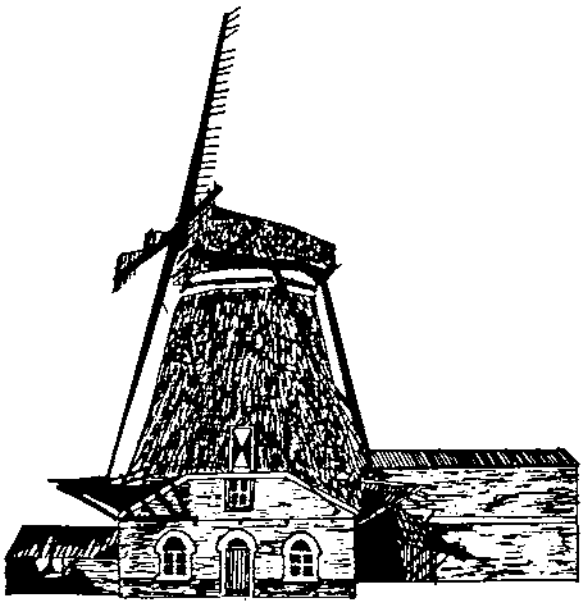

Bekend was al dat de molen uit de Zuidplaspolder afkomstig is.
Na enig rondvragen wist vrijwillig molenaar Nico Jurgens zich te herinneren dat er ergens in een nummer van "De Molenaar"(uitgave van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde) een artikel over de Zuidplaspolder stond, waarin de molen te Katwijk vernoemd werd. Al na 2 dagen stuurde hij mij het bewuste artikel op en daadwerkelijk werd er verteld over de Katwijkse molen.
De molen stond in de groep van vijzelmolens (dat de molen een vijzelmolen was is te bewijzen, omdat schepradmolens over het algemeen 2 eiken (aan de scheprad-kant) en 6 grenen achtkantstijlen heeft en vijzelmolens (in dit geval) 8 grenen achtkantstijlen heeft, zoals in Katwijk.) onder het tegenwoordige Waddinxveen. En de molen droeg de "naam"....."P". Het was overigens te verwachten dat zulke molens een letter (of cijfer) droegen als ze in groepsverband stonden. Maar het kan (kon) ook anders zoals in Zaandam c.a., waar alle 900 molens die er ooit gestaan hebben een naam droegen.
Het was mooi geweest als molen P een echte naam had gehad, want dan hadden we nu na ruim 100 jaar de molen te Katwijk alsnog een naam kunnen geven. Maar het is nu eenmaal niet anders en de naamloze molen te Katwijk zal verder (hopelijk lang) door het leven gaan als "De Katwijkse Molen" of "Naamloze Molen te Katwijk" in het gehucht Klein-Linden in de gemeente Cuijk!

Bijzondere Molens

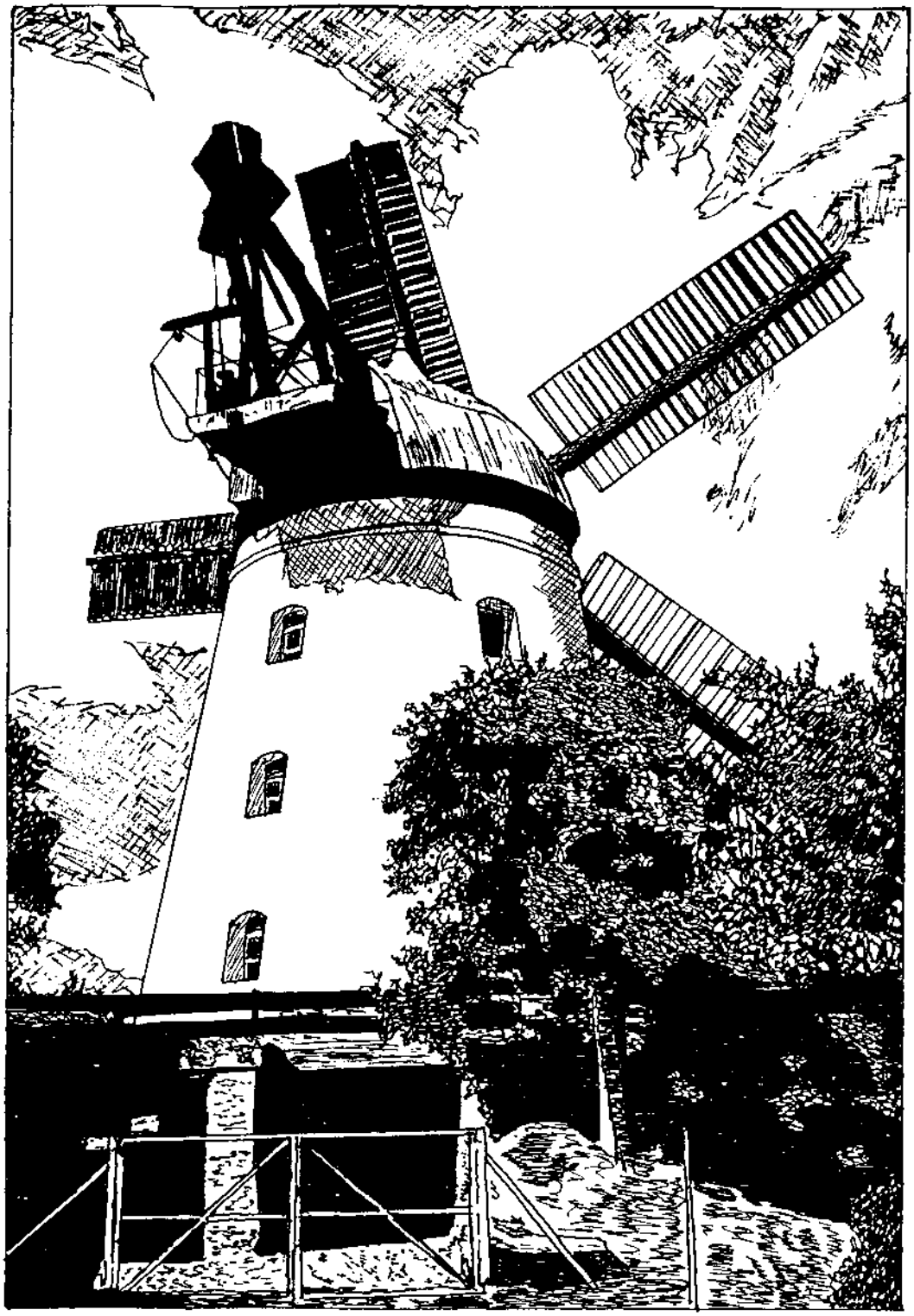

EEN MOLEN MET VIJF WIEKEN

Een man gaat naar een windmolen kijken en wordt vantevoren gewaarschuwd "Kijk uit voor de vier wieken, daar moet je geen klap van krijgen." Als de man dan na de vierde wiek zijn hoofd uit het raam steekt, blijkt er nog een vijfde wiek aan te komen. Iedereen kent deze mop en begrijpt dat die vijfde wiek weer de eerste is. In Nederland hebben de oude windmolens immers vier wieken. Voor nieuwere typen, bijvoorbeeld de Amerikaanse windmotor of de moderne windturbines geldt dit niet meer.

In het buitenland is dit minder vanzelfsprekend. De meeste mensen hebben wel eens plaatjes gezien van Griekse molens op Rhodos, Kreta of Mykonos. Deze hebben meestal 10 of 12 wieken. Ook in het Verenigd Koninkrijk komen molens met 5 of meer wieken voor. In Duitsland is dit echter een uitzondering. De twee uitzonderingen staan beide in de buurt van Braunschweig. De eerste is een kopie van een windmolen van Mykonos in het Internationale Molenmuseum van Gifhorn. De tweede is een vijfwiekige molen aan de snelweg Braunschweig - Berlin in het dorpje Wendhausen.

In 1837 bouwden hier op het hoogste punt van het dorp, de Dettmersberg, de gebroeders Eduard en Carl Vieberg uit Braunschweig een vijfwiekige ronde stenen beltkorenmolen. De familie Vieweg pachtte in 1836 het slot met bijbehorende goederen en wilden aan de Schunterbrug een papiermolen bouwen. Aan deze brug stond, minstens vanaf 1491, een waterradmolen met drie koppels graanstenen. De pachter van deze molen moest jaarlijks 420 Taler pacht betalen aan de slotbezitter. Buiten zijn maalbedrijf had de pachter in de waterradmolen ook een kleine uitspanning voor reizigers. Dit kwam vaker voor bij waterradmolens maar was voor windmolens ongebruikelijk.

Als de waterradmolen een papiermolen werd en de mulder naar de nieuw te bouwen windmolen moest, was hij zijn bijverdienste kwijt. Men beweert in het dorp wel dat hierin de reden van de vijf wieken ligt. De reden kan dan bij beide van de twee partijen gelegen hebben. Of de molenaar wilde met zijn eis voor een vijfwieken-molen de gebroeders Vieweg van hun plan afhouden of de gebroeders wilden de mulder vanwege zijn weigering belachelijk maken door hem een molen met vijf wieken te geven. Dit zijn slechts twee van de speculaties die rond de molen de ronde doen.

De waarheid schijnt echter wetenschappelijk van aard te zijn. De gebroeders Vieweg kregen alleen toestemming om de papiermolen te bou-

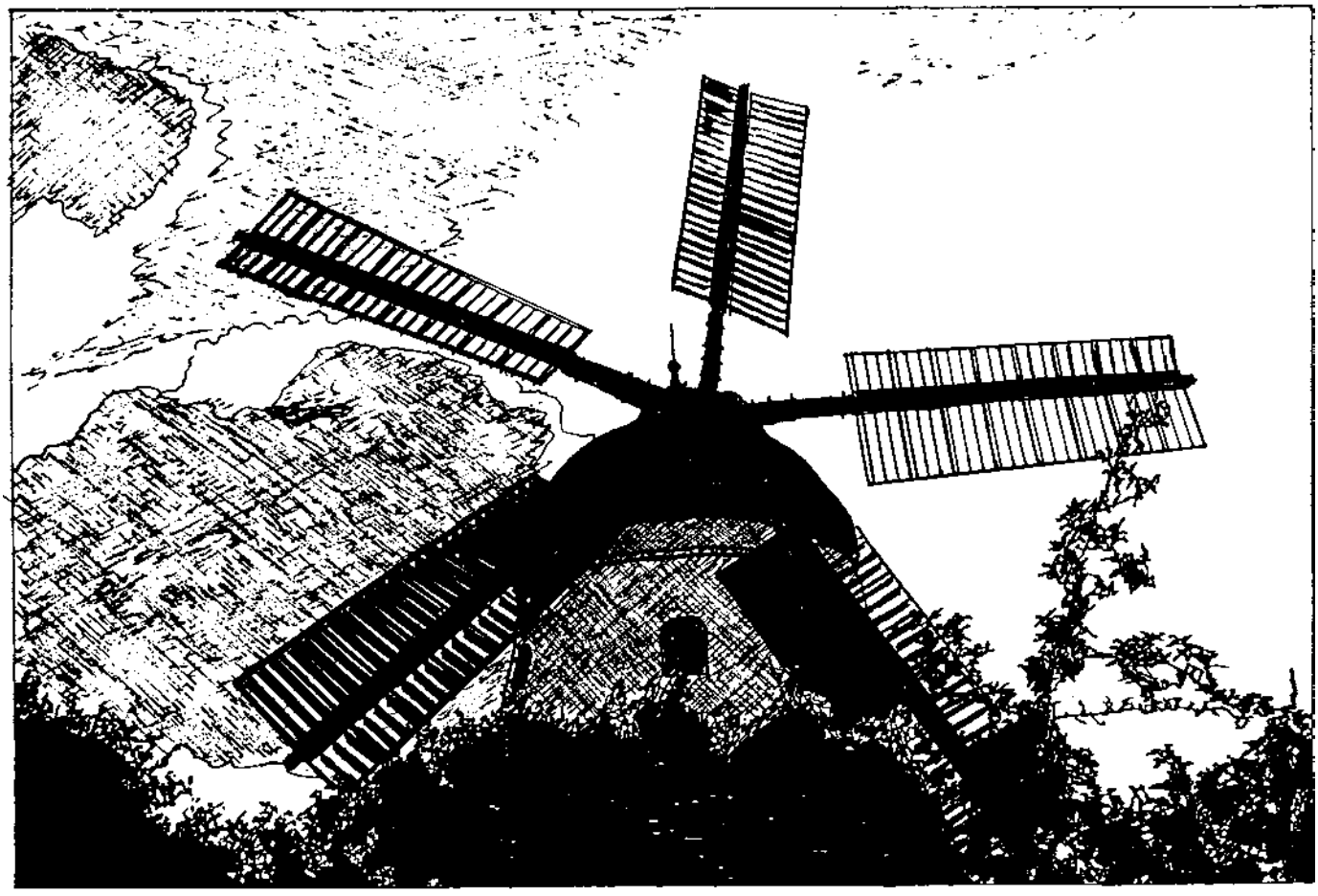

wen als ze binnen een jaar in Wendhausen een nieuwe molen bouwden met dezelfde maalcapaciteit als de waterradmolen. Dit betekende een windkorenmolen met drie koppels stenen, een zeer grote molen voor deze streek. Om de kracht te leveren voor deze molen werd de plek boven op de Dettmersberg gekozen met weinig bos of gebouwen in de buurt, die de wind konden belemmeren op zijn weg naar de molen. Vijf wieken zouden volgens de toen heersende opvattingen de wind beter aankunnen dan vier. De keuze voor een bovenkruier, in Duitsland een "Holländermühle" genoemd is duidelijker. Deze had veel meer ruimte voor drie koppels maalstenen dan een standerdmolen. De windroos achter op de kap is gebruikelijk in deze streken.

De eerste eigenaar van de nieuwe molen was Christoph Burchard. Latere eigenaren waren August Helmke, zijn weduwe en Andreas Brake. In 1892 werd molenaar Wilhelm Deike eigenaar. In de Eerste Wereldoorlog werd de molen buiten bedrijf gesteld. Na een storm werden de vijf wieken verwijderd, zodat de molen na 1927 alleen nog werkte op een elektromotor die de drie koppels aandreef. In 1930 nam zoon Wilhelm het bedrijf van zijn vader over. In 1936 kreeg de molen weer wieken. Deze dienden echter alleen als decoratie, om Wendhausen te verfraaien, dat was aangewezen als Nationaal Socialistisch Voorbeelddorp. De molen werkte nog steeds alleen op motorkracht. In 1951 brak er brand uit onderin de molen, wat tot grote schade aan de molen leidde. In 1953 werd de molen uiteindelijk stilgelegd.

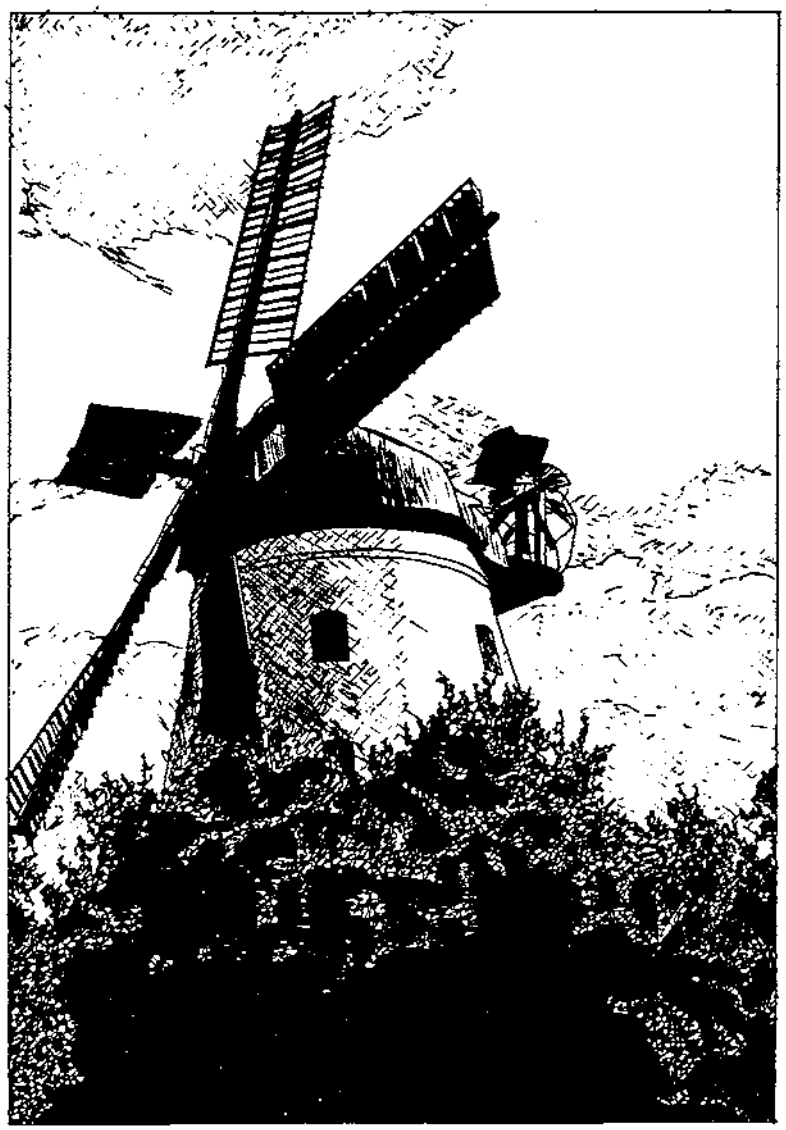

Nadat Wilhelm Deike gestorven was, namen zijn erven de molen over. Hij werd daarna enkele malen gerestaureerd; in het begin van de zestiger jaren met steun van de Volkswagenfabriek in het naburige Wolfsburg, in 1972 met hulp van de gemeente Wendhausen en de "provincie" Braunschweig. In 1975 werden de wieken door een storm beschadigd, omdat men de kap niet op tijd op de wind gedraaid kreeg. In 1980 kocht de gemeente Lehre de molen van de familie Deike met een stuk van de grond rond de molen, maar zonder het molenaarshuis. Meteen begon de nieuwe eigenaar met het herstellen van de kap en het bevestigen van nieuwe wieken. Een groot probleem bij deze restauratie vormde het optillen van de kap om een nieuw kruiwerk te installeren. Nu draaien weer 30 rollen op een staalkrans met een omtrek van 26 meter. De vlucht van het nieuwe wiekenkruis is 24 meter en de wieken zijn uitgerust met Cederhouten zelfzwichtingskleppen.

In 1983 werd de "Verein zur Erhaltung und Förderung der Holländerwindmühle in Wendhausen e.v." opgericht. Vele privé-personen, politici en rechtspersonen hielpen deze molenvereniging. Het doel van deze vereniging was de molen te onderhouden en weer maalvaardig te maken en te houden.

Momenteel staat de molen er dan ook fraai bij. Bovenop de Dettmersberg heeft de molen een fraaie biotoop, die helaas wel wat geweld aangedaan wordt door de nu wel hoog opgroeiende struiken en bomen rond de molen. De molen zelf ziet er goed uit. De romp is gewit en de wieken en roos zitten goed in de verf. Hopelijk maalt in de nabije toekomst deze Wendhausener molen weer op de Dettmersberg.

Robbert H. Verkerk

SPOKERIJ IN DE MOLEN

De molenaar van Bergeijk werd geregeld door heksen in kattengedaante lastig gevallen, vooral als hij 's avonds of 's nachts aan het malen was. Op den duur werd het zelfs zo erg dat hij en zijn knecht haast niet meer in de molen durfden te blijven. Toen er eens een rondreizende molengast (een zogenaamde hegmulder) bij hem op bezoek was, vertelde hij wat hij meegemaakt had. De hegmulder was iemand die voor de duivel nog niet bang was en hij bood aan om de volgende nacht in de molen te blijven. De onbevreesde man zette twee kaarsen in de molen -een gewijde en een ongewijde- en verder een ketel met vuur, want het was midden in dewwinter en dan zijn de nachten koud. Hij zat nog niet lang in de molen of van achter een van de balken verscheen een miauwende kat. De molenaar zei: "Hekske en poeske, waar kom je vandaan? Kom bij het vuur en warm je er aan." Meteen kwam de kat naar de ketel, maar ze liep alleen op haar achterpoten en haar voorpoten hield ze omhoog. Toen kwam er nog een kat, en nóg een, tot er tweeënveertig katten waren. Toen begonnen al die katten tot grote verbazing van de hegmulder poot aan poot rond de vuurketel te dansen. Dat was de molenaar genoeg. Hij nam een oude sabel die in de molen ergens tegen een plank hing en sloeg naar de danseressen dat horen en zien verging. Toen de katten verdwenen waren, zag hij op de vloer een afgekapte middelvinger van een vrouwenhand liggen, met een gouden ring eraan! Op de ring stond de naam van de vrouw van de molenaar. 's Anderendaags lag ze ziek in bed, met een afgehakte vinger. En nu wist iedereen dat ze een heks was die zich gedurig in een kat veranderde. En het was dan ook geen vraag meer wie er zolang gespookt had in de molen.

Uit: "Spokerijen in de Kempen;" volksverhalen verzameld door P.N. Panken

VERSLAG LEDENVERGADERING gehouden op woensdag 25 oktober 1989 te Rijkevoort

Aanwezigen: Robbert-Hans Verkerk, Perry Hendriks, Charles Stokman, Theo van Bergen, Frits Harteman, Peter Simons, Albert van Koot, Jan Selten, Robert Hoffman, Ben Verheijen, Stefan Willems, Hans Heijs en Don Werts.

Afmeldingen: Jan van Riet.

AGENDAPUNTEN:

1 Opening door voorzitter Robbert Verkerk. Opvallend was de afwezigheid van Jos Vesters als aftredend secretaris.

2 Molens in de Regio:

Cuijk: De as kantelt naar voren. Beijk noemt zware ketting als contragewicht als oplossing. Nog altijd problemen met de biotoop. Nog enig schilderwerk te verrichten, zoals achterkant hekwerk.

Katwijk: Molenmaker Beijk is geweest, de as is naar voren gebracht. Wiggen in askop zaten los. Twee staven van steenschijf gebroken. Momenteel zijn de molenaars het gevlucht aan het schilderen. Hierbij zijn de windborden uitgenomen en de zeilen verwijderd. Deze laatsten moeten eigenlijk worden opgeknapt. Verder zijn de roeden geteerd. Een naastliggend bedrijf heeft jonge aanplant van bomen. Hier zal achterheen gegaan worden.

Haps: Peters heeft gevraagd om assistentie bij het draaien. De stenen van de onderbouw zijn vastgezet, er is nieuw grind boven op de inrijpoort.
Jan Selten en Hans Heijs zullen naar Piet Peters toegaan om te vernemen wat voor plannen hij nu met de molen heeft. Daarnaast zal getracht worden weer tot een betere verstandhouding te komen. Eventueel zal later naar de gemeente toegegaan worden, waar (onze) plannen voorgelegd zullen worden (nieuwe burgemeester!)

Oeffelt: Men probeert nu al een gedeelte van de 2e restauratiefase te verwezenlijken door met de ƒ15.000,- van het Prins Bernhardfonds anderhalve zolder te competeren. Tevens zal geprobeerd worden er alvast het koppel stenen neer te leggen. Ook de trappen zullen dan aangebracht worden. Afgelopen zomer is er schilderwerk verricht en de toestand van de molen is goed te noemen.

Beugen: De molen is mooi opgeschilderd. Hij heeft echter last van de te beroemde bonte knaagkever; de gemeente weet hier overigens niets van. Beijk heeft een offerte gemaakt voor de te vervangen aangetaste onderdelen (as, vloerbalken.) De losgeraakte roede is weer vastgewigd in tegenstelling tot het hekwerk dat begint door te breken. De lange spruit is deels verrot.

Wanroij: Enkele weken geleden was het bovenwiel los komen te zitten. Beijk die binnen 1 week het wiel vastzette waarschuwde voor bonte knaagkever in as. Binnen 2 weken was de molen afgekeurd door Monumentenzorg, zodat gemeente draaien liefst verbood! Er was allang gestopt! De offerte kwam binnen 4 weken en waarschijnlijk komt er vrij binnenkort een nieuwe as. De sloot rondom de molen is dichtgegooid, zodat er meer ruimte is gecreëerd. Verder moet de bovenste kruisplaat vervangen worden evenals het hekwerk.

Rijkevoort: De grootste troep (takken van vogels) is nu opgeruimd. Men heeft een enkele keer geprobeerd nog met deze molen te draaien.

Sint-Hubert: Er is een brief van de molenaars naar de gemeente i.v.m. stoppen van de activiteiten. Men heeft (nog) geen antwoord op het biotoopprobleem. Verder zijn het hekwerk + voorzomen slecht.

Oploo: De restauratie was goedkoper uitgevallen, zodat er nu ook een nieuw koppel stenen in is komen te liggen.
De molenaars hebben geprobeerd te praten met de gemeente m.b.t. verzekeringen e.d. Binnen 10 min. waren ze echter weg, omdat het niets uithaalde.

Oliemotor te Velp: Via een tipgever werd ons duidelijk dat de Vet de motor onderhands had verkocht aan Derckx te Beesel. Er is een brief uitgegaan naar deze laatste i.v.m. evt. terugkoop.
De afspraak (met de Vet en met de gemeente Mill) was dat de motor binnen het Land van Cuijk zou blijven! Er zal een brief naar de gemeenteraad van Mill gaan. Er is al contact opgenomen met de Vet. Deze beweerde dat het de bedoeling was van de gemeente om verplaatsing van de motor naar de molen van St. Hubert. Hij zei vervolgens dat de motor er toch maar lag en hem "dus" verkocht!! Overigens maakte hij verdacht weinig woorden vuil aan de vereniging.
Volgens wethouder Rombouts is het nooit de bedoeling van de gemeente geweest om de motor in St. Hubert te zetten. Volgens ons had de Vet eerst naar onze vereniging moeten komen. Het is zonde van al die moeite die wij ooit gedaan hebben om deze motor voor het Land van Cuijk te behouden; veel van onze mensen hadden er veel tijd in gestoken.
Een machtsmiddel wat we in geval van nood nog zouden kunnen gebruiken is het laten plaatsen van een kranteartikel.

Gassel: Er zal contact opgenomen worden met v. Haren. Misschien kan er een uitwisseling ontstaan van vrijwillige molenaars.

3 Opheffing ongevallenverzekering: Er zijn nog enkele mensen die hem hebben. Per 1 januari 1990 is hij echter opgeheven. Ex-penningmeester Eddy Derks zal nog e.e.a. regelen!

4 Benoeming nieuwe secretaris: Er waren geen directe kandidaten voor het secretarisschap. Wel zou Frits Harteman het in ogenschouw nemen en over enkele weken besluiten of hij het wel of niet doet. = Hij heeft achteraf besloten het niet te doen.

5 Wat verder ter tafel komt:

-Promotie vereniging: Besloten is om vanaf 1990 een expositie te houden in verschillende regionale bibliotheken. Tevens werd er een zgn. "Promotiecommissie" opgericht bestaand uit: Hans Heijs,; Jan Selten; Robbert Verkerk en Don Werts.

-Albert van Koot bracht n.a.v. problemen in Gassel, Haps en St.-Hubert naar voren om een stukje "Molenaar gezocht" in de Gildebrief te zetten. = Dit zal niet gebeuren!
Misschien komt er een soort uitwisseling van molenaars op de molens in Gassel en/of St.-Hubert. Zaak is het om contact op te nemen met de eigenaren i.v.m. verantwoordelijkheid.

-Ben Verheijen komt met het idee om met enkele mensen van het bestuur en de beheerder/molenaar van een molen naar de desbetreffende gemeente te gaan om te praten over onderhoud e.d. Dit zou dan met bijv. 2 à 3 molens per jaar kunnen gebeuren.
Ben pleitte er ook voor om elke molenaar een jaarverslag te laten schrijven (over zijn molen.)

6 Rondvraag:

-Albert van Koot: Relatie opbouwen met milieuvereniging Land van Cuijk! (om bijv. te komen tot compromis in St. Hubert.) = Er zal contact met ze opgenomen worden.

-Peter Simons: Zijn er nog verenigingsfolders! = Deze zijn inmiddels ontvangen door Peter.

-Stefan Willems: Hoopt op oplossing in St.-Hubert m.b.t. bemanning en biotoopprobleem.

-Hans Heijs: -Aanschaf typemachine. Iedereen ging hiermee akkord en Jan Selten zou informeren bij Scheidegger. = Inmiddels Typemachine aangeschaft.
-Goedkopere kopieermogelijkheid: (Bij Copy Shop Cuijk toch eigenlijk goedkoopdte (SSO zal opgezegd worden.)

-Don Werts: -nieuw lid en donateur in 1989.
-Binnengekomen afmelding.
-Keuze welke diaserie (zie uitnodiging, punt 7.) = Besloten is die van Haarlem en Zaandam te vertonen.

7 Diaserie: Voordat de diaserie begon werd aan Stefan Willems een attentie overhandigd i.v.m. gedaan bestuurswerk. Aan de overige ex-bestuursleden zal de attentie toegedaan worden indien zij op een volgende vergadering verschijnen.
De diaserie ging over de gehouden excursie naar Haarlem en Zaandam.

Daarna was het nog even nakletsen om tenslotte de thuisreis te aanvaarden.

Don Werts, tijdelijk secretaris vereniging Molenvrienden Land van Cuijk.

"IN MEMORIAM" : DE KORENBLOEM

Menigeen las het dinsdag 21 november jongstleden in de krant. Er was "weer" eens een molen verdwenen voor het nageslacht. Het leek wel weer op het begin van deze eeuw toen duizenden molens rigoreus werden gesloopt. Wat er op 21 november in Langenboom gebeurde was gelukkig iets minder schokkend. De romp van ronde stenen beltmolen "De Korenbloem" uit 1911 werd daar zonder pardon omver geduwd. De eigenaar van de romp, Wim van Schayik, vond het maar "EEN VIES DING IN HET DORP." Schande dat zo'n man dat durft te zeggen! De nieuwe bestemming trouwens voor het vrijgekomen stuk grond is begroeiing. "Erg zinvol om dus maar te slopen!" luidt onze ironische conclusie.

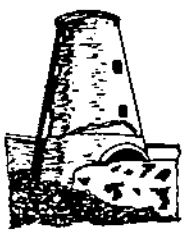

Het betekent echter wel dat verscheidene molenaars onder ons enkele jaren geleden een dusdanige moeite hebben gedaan die nu dus totaal zinloos bleek te zijn ("Stront voor dank," aldus een uitdrukking.)
Restaureren is er niet meer bij voor deze molen. Toen die romp er nog stond lag dat toch nog in de mogelijkheden, ondanks het uitblijven op de Monumentenlijst en ondanks de schade berokkende brand enkele jaren geleden.
Laten we toch maar goed oppassen voor de nog 8 overgebleven bestaande rompen in het Land van Cuijk die hopelijk nog ooit het levenslicht mogen aanschouwen.

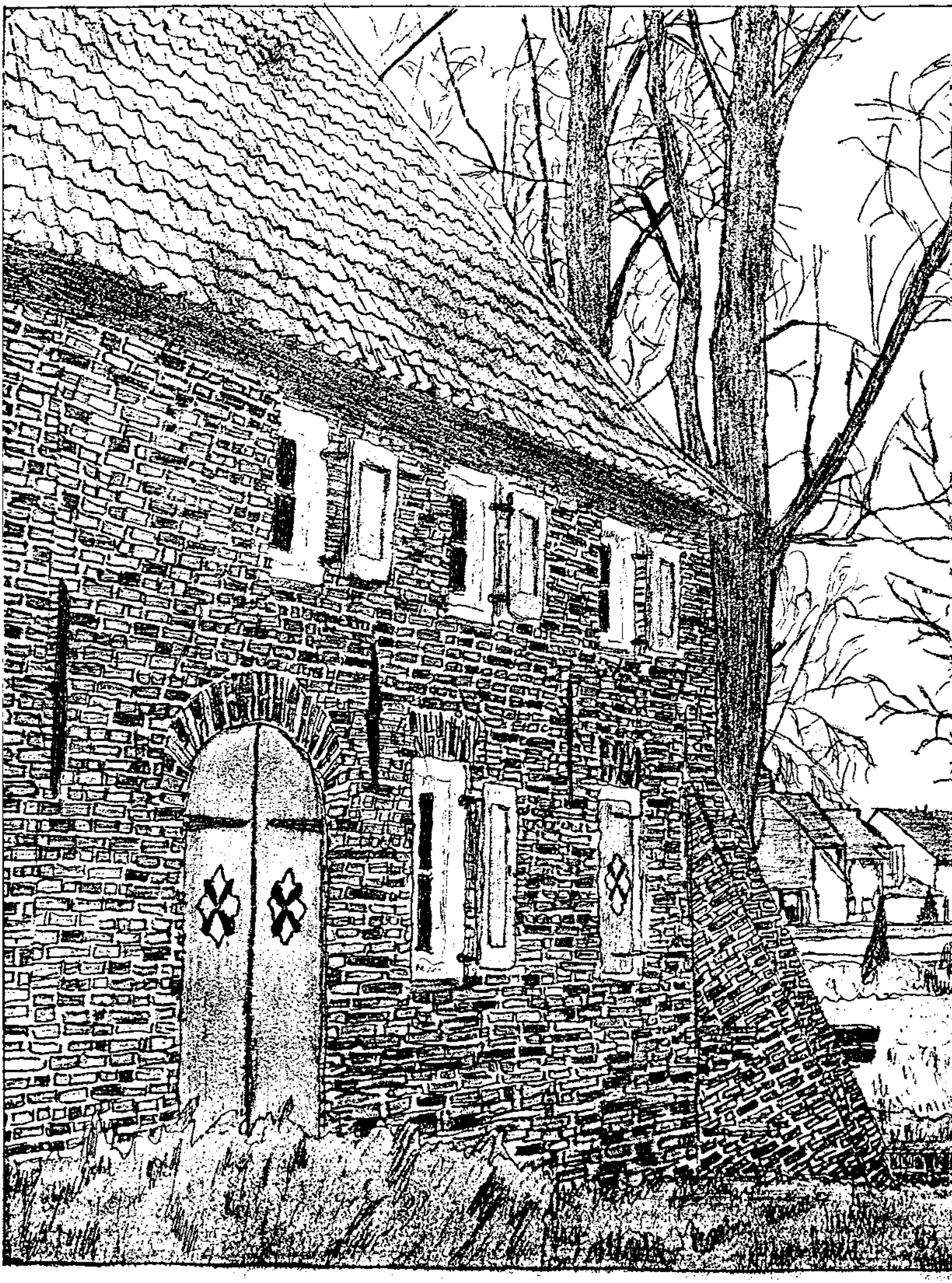

MOLENS TE OPTOO

Omdat dit insekt de laatste tijd nogal eens huishoudt in enkele van onze molens, volgt hier een artikel over de bonte knaagkever door firma Rentokil, die gespecialiseerd is in bestrijding en preventie van zulk soort ongedierte!

BESCHRIJVING VAN DE BONTE KNAAGKEVER (XESTOBIUM RUFOVILLOSUM)

Deze inheemse knaagkever, ook wel grote houtworm genoemd, komt veelvuldig voor in Noord en Midden-Europa, veelal in oude gebouwen, kerken en molens.
Vooral oud eikenhout, maar ook wel andere loofhoutsoorten als kastanje en iepenhout worden aangetast.
Ook naaldhoutsoorten, vooral grenen worden al of niet in combinatie met loofhoutsoorten aangetast.
De aantasting gaat vrijwel steeds gepaard met aantasting door schimmels. Oudere volwassen larven kunnen ook in vrijwel droog hout met een vochtgehalte van ca. 12% overleven, in dit droge hout kunnen schimmels zich vrijwel niet meer ontwikkelen.

De kever is groter dan de gewone houtworm en kan 6 tot 8 mm lang worden, en is ook minder slank dan de houtworm. Het halsschild is "helmvormig" en donkerbruin getint. De dekschilden vertonen geen strepen of stippen, zijn donkerbruin tot grijsgeel van kleur met korte gele haartjes die bij het ouder worden uitvallen.

De larve is geelachtig-wit van kleur en licht gekromd, hij wordt tot ca. 11 mm lang.
Het popstadium van de volwassenen larven begint eind juli en duurt 3 à 4 weken. De uit de poppen gekomen kevers komen niet, zoals bij de kleine houtworm, direkt uit het hout.
Zij blijven inaktief in het hout en knagen het volgende voorjaar een uitvliegopening naar buiten.
De kevers zijn het aktiefst bij zonlicht en hoge temperatuur, lopen dan over het hout en maken klopgeluiden.
De kevers kunnen slechts zeer gebrekkig vliegen, grote afstanden worden dan ook niet afgelegd.
De bonte knaagkever kan zich ook verpoppen en "uitvliegen" in de kern van het hout, in bestaande of zelfgemaakte holtes worden dan de eitjes afgezet.
Op eenvolgende generaties blijven zodoende in hetzelfde stuk hout zonder naar de oppervlakte te komen.
De schade in het hout is dan ook moeilijk te bepalen aan de hand van het aantal uitvliegopeningen aan de oppervlakte.

De interne schade is veelal vrij aanzienlijk, waardoor de konstruktieve sterkte van het hout aanzienlijk minder is geworden.

De eieren; 40 tot 60 worden alleen of in groepjes op het ruwe houtoppervlak of in spleten of holtes gelegd.
Na 4 tot 6 weken komen de larven uit de eieren.
De larven kunnen afhankelijk van de omstandigheden 3 tot 6 jaar in het hout gangen boren.
De larvegangen lopen zeer onregelmatig door het hout.

Hout dat door schimmels is aangetast vormt een betere voedselbron voor de larven dan niet door schimmels aangetast hout.
Deze schimmels hoeven op zich niet gevaarlijk te zijn voor het hout.

Hout aangetast door de bonte knaagkever is te herkennen aan ronde uitvliegopeningen van 3 à 4 mm, de boorgangen bevatten grofkorrelig boormeel.

Molenarcheologie in het Land van Cuijk

Een 12e-eeuwse watermolen uit Escharen, Gemeente Grave

DEEL 1 +++ DEEL 1 +++ DEEL 1 +++ DEEL 1 +++ DEEL 1 +++ DEEL 1 +++ DEEL 1

In Escharen (Noord-Brabant) werden in 1985 maalstenen en houten onderdelen gevonden van een watermolen (waarschijnlijk van het onderslagtype,) welke aan een verzande vroegere loop of zijtak van de rivier de Raam gelegen heeft. Blijkens de geschreven bronnen dateren de oudste Brabantse watermolens uit mogelijk de 8e, maar in ieder geval de late 9e en de 10e eeuw. Deze molen dateert gezien de bijbehorende mobiele vondsten (aardewerken, munten, leer) uit de 12e eeuw.

In Escharen (Gemeente Grave) werd ten zuiden van de Beersche Maasweg op de westelijke oever van de Raam in oktober 1985 een visvijver gegraven (afb. 1). Aan de oostelijke rand van die vijver zijn resten van een vermoedelijke knuppelweg gevonden (noot 1.) Tevens kwamen fragmenten van een beschoeiing aan het licht. Meer naar het midden van de toekomstige vijver stuitten enige amateur-archeologen, onder wie T. Bertisen, M. Koolen, J. de Wit (Grave,) op enkele palen. Vanwege de richting werd aanvankelijk gemeend dat zij behoorden bij de ca. 50 m verder gelegen knuppelweg. Die mening werd herzien toen bleek dat de palen onderdeel uitmaakten van een bijna vierkante constructie (ca. 5 bij 4 m.) Voorzover de natte omstandigheden dat toelieten hebben de amateurs in het weekend van 19 en 20 maart 1986 die constructie vrijgelegd. Daarbinnen verzamelden zij bewerkt hout, veel fragmenten van molenstenen, enige munten en aardewerk. Tot de vondsten behoorden verder nog enkele voorwerpen van metaal en steen, alsmede leerfragmenten. Het zand uit de visvijver werd vervoerd naar vier plaatsen in de buurt. Daarvan lagen er drie in de gemeente Grave en een in Wanroy. Deze vier plaatsen werden door de amateurs ook afgezocht. Dat leverde nog meer bewerkt hout, aardewerk, fragmenten van molenstenen en munten op. Zekerheid dat deze vondsten uit de visvijver afkomstig zijn bestaat, omdat scherven, op verschillende plaatsen gevonden, aan elkaar pasten.
Volgens waarneming van de opgravers bevond de vindplaats zich in de oudere loop (opgevuld te verstaan) van het riviertje de Raam, dat zich had ingesneden in het dekzand. Onderin de opvulling van de 8 m brede loop werd zand op ca. 1,90 m onder het maaiveld afgedekt door een ca. 25 cm dik veen-pakket. De vondsten kwamen te voorschijn uit en vanonder dat veen. Op het veenpakket rustten verschillende lagen zand en klei. De bouwvoor was ca. 20 cm dik.
De samenstelling van het vondstcomplex, in het bijzonder het bewerkte hout en de stukken molensteen, toont aan dat hier een tot dusver onbekende watermolen gestaan heeft.

Een nadere beschouwing van de molenonderdelen laat uitspraken toe over de vermoedelijke functie en inrichting van het gebouw.
Tot op heden is over de middeleeuwse watermolentechnologie maar weinig bekend. De spaarzame literatuur over watermolens maakt meestal geen melding van historisch-technische ontwikkelingen (noot 2). Hooguit blijkt soms impliciet de overtuiging, dat we in de nog bestaande molens een soort oer-type moeten zien dat sinds de jaren van zijn introductie

ongewijzigd is gebleven (noot 3.) Aan de hand van archeologische gegevens zou zo'n overtuiging wellicht op haar waarde kunnen worden geschat. Maar de bijdragen vanuit deze discipline waren tot op heden slechts gering (noot 4.) In het hierna volgende wordt eerst in het kort de oudste watermolengeschiedenis besproken. Ver Vervolgens komen de verschillende vondstcategorieën aan de orde, en tenslotte zullen bij wijze van afsluiting enige voorzichtige conclusies over de onderhavige molen worden geformuleerd. Die conclusies kunnen, naar gehoopt wordt, dienen als uitgangpunten voor verder onderzoek.

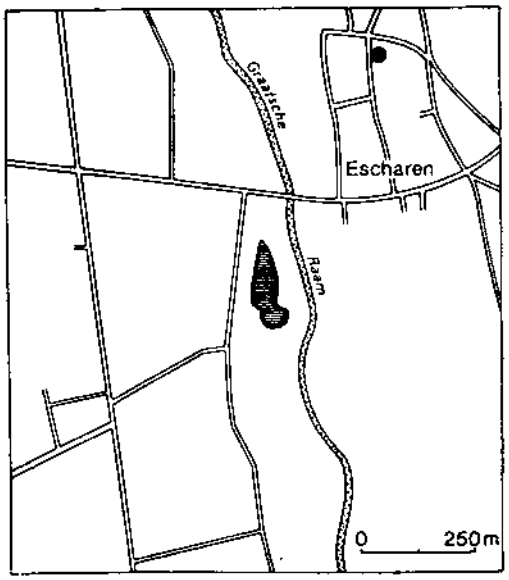

Afb. 1 De locatie.

Watermolens in geschreven bronnen

De door water gedreven molen uit de lage landen, die met een verticaal waterrad, lijkt in de Romeinse tijd te zijn ontwikkeld, doch eerst geruime tijd daarna, vanaf de 5e en 6e eeuw, op grotere schaal tot West-Europa te zijn doorgedrongen (noot 5.) Restanten van watermolens uit die vroege periode zijn in ons land onbekend. Ook in het land van hun vermoedelijke herkomst, Italië, zijn archeologische gegevens uit die tijd schaars (noot 6.)
In Nederland worden de oudste vermeldingen van watermolens traditioneel in verband gebracht met oorkonden uit de 8e eeuw, die schenkingen aan Sint Willibrord behelzen. De oorkonden lijken voor het merendeel betrekking te hebben op Noord-Brabant. In deze oorkonden komen als mogelijke watermolenaanduidingen de begrippen "farinarium" en, frequenter, "watriscafo" (of "watrisfaco") voor (noot 7.) Bij het eerstgenoemde begrip is het duidelijk dat daarmee op een maalderijinrichting gedoeld wordt Maar het is ook mogelijk dat met "farinarium" een door dieren gedreven molen en geen watermolen wordt aangeduid. Hoewel men in het algemeen de mening is toegedaan dat diermolens (i.c. rosmolens) ouder zijn dan watermolens, ontbreekt ten aanzien van het bestaan van de eerstgenoemde soort molens in de vroege middeleeuwen elk concreet gegeven.
Het begrip "watriscafo" plaatst ons eveneens voor interpretatie-problemen. Het lijkt een inheems woord met een Latijnse uitgang, of een samenstelling van een inheems en een Latijns deel die "bouwsel in of aan het water" zou kunnen betekenen (noot 8.) Een verwijzing naar een watermolen behoort tot de mogelijkheden, maar voor de hand liggend is dat niet. Wampach (1929) associeerde het woord immers niet met een molen, maar vertaalde het met "Wasserbrunnen," hetgeen in ons land slechts op een waterput betrekking kan hebben gehad (noot 9.) De onzekerheid wordt vergroot door het feit dat elders (in Italië en Frankrijk) de gangbare woorden voor watermolen "molinum", "molendinum" of ook wel "farinarium" blijken te zijn (noot 10.) In ons land duikt de aanduiding "molendinum" niet voor het jaar 889 op (noot 11.) Naar men wil zou het hier om een molen in de Betuwe, bij Tiel gaan. Algemeen lijkt de term "molendinum" eerst later gangbaar te worden: in Gelderland vanaf de 10e eeuw en in Noord-Brabant vanaf de 12e (noot 12.) De eerste onbetwistbare en te localiseren vermelding ("molendinum") van een watermolen in Noord-Brabant betreft dan ook de molen van Stipdonk in 1179 (noot 13.)
Samenvattend kan gesteld worden dat de geschreven bronnen geen uitsluitsel geven over de datering van de vroegste watermolens in Nederland. Mogelijk bestonden ze al in de 8e eeuw in de provincie Noord-Brabant. In ieder geval waren er watermolens in Nederland vanaf de late 9e en 10e eeuw.

DE VONDSTEN

Aardewerk

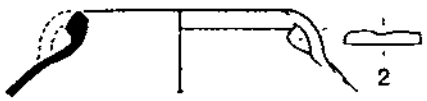

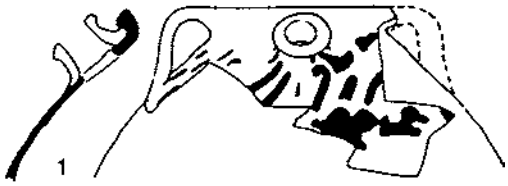

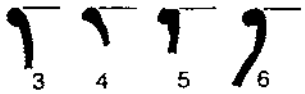

Afb. 2 Draaischijf-aardewerk. Schaal 1:4.

Van de ongeveer 170 scherven draaischijf-aardewerk behoorde vrijwel het gehele complex tot het zogenaamde echte Pingsdorf-materiaal (determinatie A. Bruijn, ROB.) Het ging vooral om geel-beige aardewerk dat zowel hard- als zachtgebakken is aangetroffen. Een tiental wandscherven was grijs-bruin. Dat baksel toonde overeenkomsten met het Vroege Steengoed. Drie randen waren afkomstig van de bekende Pingsdorf-tuitpotten.

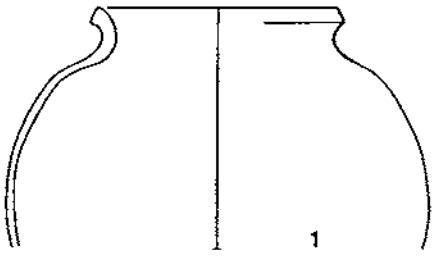

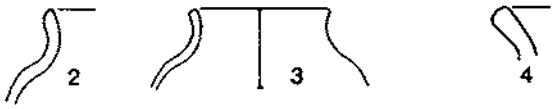

Afb. 3 Handgemaakt aardewerk. Schaal 1:4.

Ter weerszijden van een kleinentuit bevond zich een breed bandoor (afb. 2: 1-3.) De vijf overige randen behoorden tot gewone Pingsdorf-potten (afb. 2: 4-7.) Afb. 2: 8 toont een rand van een Andenne-kan. Het handgemaakte materiaal bestond uitsluitend uit fragmenten van kogelpotten. Bijna alle randen toonden een dakvormig profiel (afb. 3.) Van de ongeveer 60 exemplaren behoorde bijna de helft tot het Paffrath-aardewerk (afb. 3: 1.) Drie randen van kogelpotten hadden een afwijkende vorm: twee waren min of meer verticaal (afb. 3: 2-3) en de laatste schuin uitstaand (afb. 3: 4.) Deze aardewerkvondsten kunnen gedateerd worden in de 12e eeuw.
Tenslotte zijn er ook nog zeven gewichten van gebakken klei aan het licht gekomen. De kleur daarvan liep uiteen van blauwgrijs tot roodbruin. Bij de rechthoekige exemplaren bevond zich een gat in de hoek of in het midden (afb. 4: 1-2.) Van de min of meer driehoekige gewichten hadden sommige afgeplatte zijden (afb. 4: 3-5.) Het kleinste stuk had een rechthoekige vorm (afb. 4: 6.)

Metaal

De metaalvondsten die van verschillende vindplaatsen afkomstig zijn (zie boven), zijn door gebrek aan goede parallellen moeilijk te dateren. Het aardewerk en enige andere vondsten laten een datering toe binnen een periode van ruim een eeuw. Daarom is het aannemelijk dat de metaalvondsten in dezelfde tijd gedateerd kunnen worden. Tot het aardewerk behoort een vijftal scherven dat afwijkt van deze datering. Wellicht is het daarom niet uit te sluiten dat enkele metaalvondsten ook anders gedateerd dienen te worden.
Twee bronzen voorwerpen vormden vermoedelijk het uiteinde van een paal. Het ene beslag had de vorm van een licht gebogen deksel (afb. 5: 1.) De bovenzijde ervan toont een groefversiering, waarvan de groeven verzilverd waren. In het midden van de plaat waren twee gaatjes voor een nagel aangebracht. Dergelijke gaatjes waren ook aan de rand aanwezig. Omdat de rand van de plaat niet volledig bewaard is gebleven, zijn tenminste drie gaatjes herkend, waarvan twee tegenover elkaar.

Afb. 4
Gewichten van gebakken klei.
Schaal 1:4

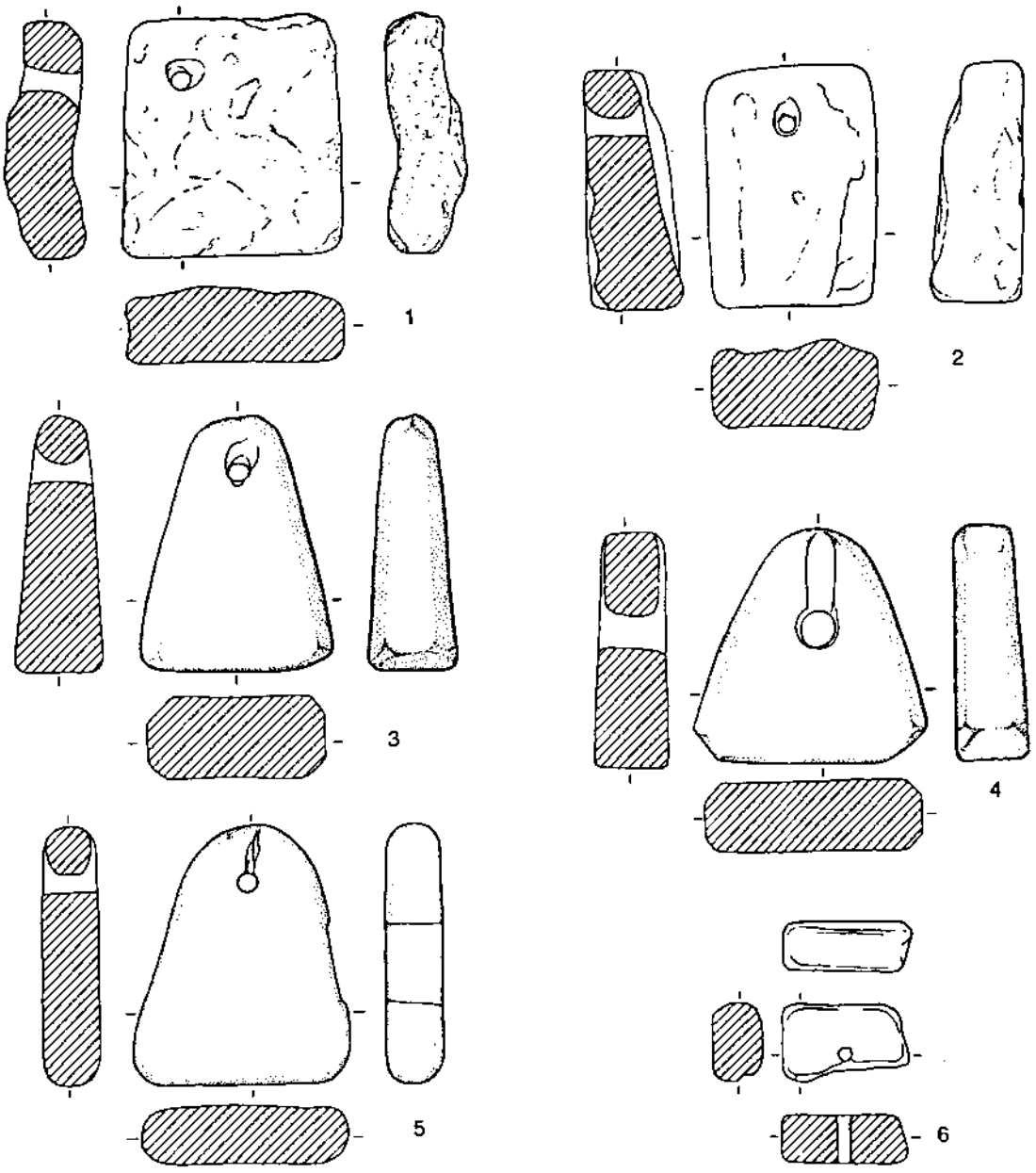

Het andere bronzen voorwerp was een nogal zwaar uitgevoerde knop met een eenvoudige groefversiering (afb. 5: 2.) Verder kunnen nog vermeld worden zes fragmenten van koperen plaatjes, die bestemd waren voor reparatie van een bekken, en vier hoefijzers. In vergelijking met andere, even oude hoefijzers, is het grote formaat opvallend. De vraag rijst dan ook of de hoefijzers uit Escharen uit dezelfde tijd als de watermolen dateren. Tenslotte is een tiental munten verzameld. Het gaat om Utrechtse en Duitse penningen die uit de 11e en 12e eeuw dateren (determinatie Koninklijk Penningkabinet, Leiden.)

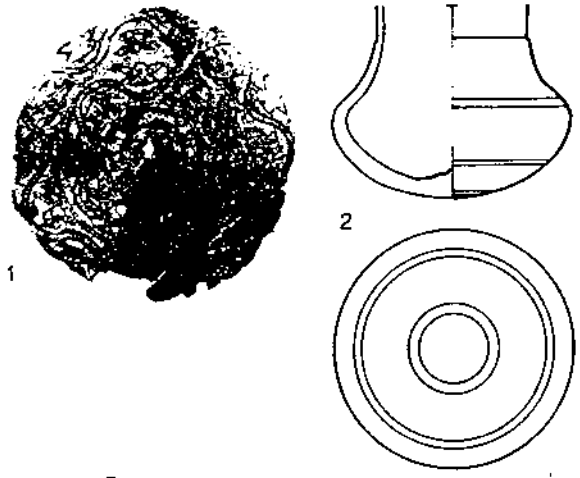

Afb. 5 Bronzen voorwerpen. Schaal 1:2.

Leer

Onder de vondsten bevonden zich zes fragmenten leer. Twee ervan waren

door de aanwezigheid van riemlussen opmerkelijk. Het ene was de bovenzijde van een schoen, waarop drie paar gesneden lussen waren aangebracht. Bovendien was de zoolnaad bewaard gebleven. Op het andere fragment bevonden zich kleinere gaten voor een riempje, waardoor geregen lussen ontstonden. Volgens O.Goubitz (ROB) waren beide fragmenten afkomstig van schoenen die in de 12e en 13e eeuw in gebruik waren.

Wordt vervolgd !

N.B. De auteurs van dit artikel zijn J.G.M. Scheirs en W.J.H. Verwers. J. Scheirs is psycholoog en vrijwillig molenaar in Oisterwijk. Zijn adres is Loostraat 2, 5081 VB Hilvarenbeek. W. Verwers is provinciaal archeoloog van Noord-Brabant en is verbonden aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort.
De auteurs danken Nico Roymans, die hen op de vondsten attent maakte, en Jo de Wit, voor de door hem verleende medewerking bij de beschrijving van het materiaal.
De afbeeldingen werden vervaardigd door de foto-afdeling en tekenzaal van de ROB te Amersfoort.
Voor de literatuur waarnaar in de noten wordt verwezen, zie de lijst op het einde van elk deel.

Noten

1 Koolen 1985.
2 Een algemeen werk over watermolens is Nijhof 1982; daarin ook verwijzingen naar andere watermolen-literatuur. Werken met aandacht voor historisch-technische aspecten zijn Hagens 1979 en Reynolds 1983.
3 B.v. in Bauters 1978, 24 en 27.
4 Een waardevolle recente bijdrage is die van Casparie e.a. 1983.
5 Reynolds 1983, 30-35.
6 Zie voor verwijzingen Schiqler 1984.
7 Camps 1979, deel 1, 5-6, 6-8, 8-10; Sloet 1872, deel 1, 2-3, 3-4.
8 Hagens 1979, 10.
9 Wampach 1929, deel 1-1, 359.
10 Aebischer 1932
11 Sloet 1872, deel 1, 63-64.
12 Sloet 1872, deel11, 85-86, 93-94, 98-100; Camps 1979, deel 1, 73-76, 78-81.
13 Camps 1979, deel 1, 116-117.

Voor de gegevens van "Molens in de Regio" verwijzen wij naar agenda-punt 2 van het verslag van de ledenvergadering van 25 oktober 1989 elders in dit blad.
Wel kunnen hier enkele toevoegingen vermeld worden.

MOLEN TE WANROIJ:
Het is gebleken dat er bovenin (de kast van) de molen is ingebroken. De dieven hebben eerst een kist overhoop gehaald om vervolgens het gelijke te doen in een soort lessenaar dienend als gastenboek-houder plus opslag boekjes en tegels. Tenslotte hebben ze de "spaarpot" van de molen (voor onderhoud e.d.) opengebroken en het hierin aanwezige geld meegenomen.

MOLEN TE RIJKEVOORT:
De molen staat momenteel in de steigers om reparaties aan voegwerk e.d. De restauratie komt eraan. Er is een brief naar de gemeente Wanroij m.b.t. draaien.

MOLEN TE BEUGEN:
De nieuwe lijken zijn zowat allemaal aangebracht op de zeilen.

MOLEN TE OEFFELT:
Ook de vang is opnieuw afgesteld en de baard is naar voren gedrukt omdat hij soms tegen de romp aanliep bij het kruien.

MOLENS TE OPLOO:
De windmolen is nu gereed. Het nieuwe hekwerk is aangebracht waarmee de restauratie voltooid is. Het wachten is nu op de gemeente m.b.t. draaien.
De watermolen schijnt binnenkort ook gerestaureerd te gaan worden.

MOLEN TE SINT-HUBERT:
De activiteiten van de molenaars zijn beëindigd. Wat er nu zal gebeuren hangt van de gemeente af. Zij krijgen van ons een brief waarin onze eisen staan opgesteld.

MOLEN TE HAPS:
De askop of roede schijnt aan te lopen tegen de asomtimmering wat een nogal schurend geluid produceert. De struiken op de belt zijn weer flink aangegroeid.

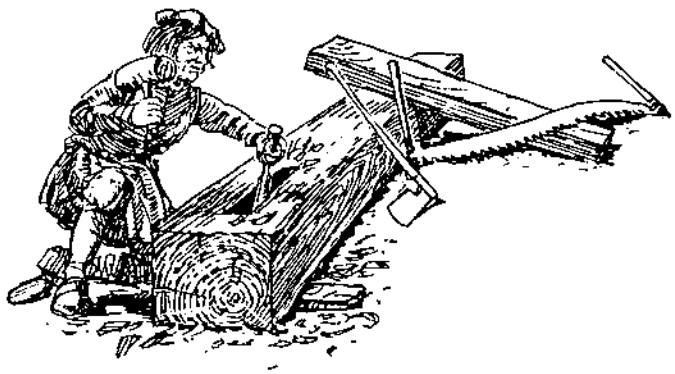

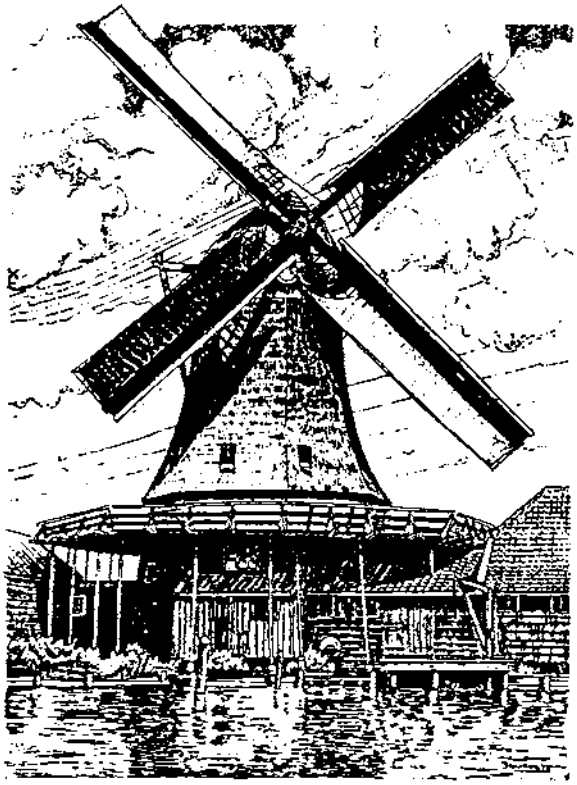

Oliemolen De Bonte Hen
Zaanse Schans

TERUGBLIK EXCURSIE

De excursie naar Haarlem en Zaandam op 2 september jongstleden is een gezellige dag geworden.
We gingen met zes man en twee auto's. Alhoewel het er 's morgens regende was paltrokmolen "De Eenhoorn" te Haarlem de moeite waard om hem te bekijken. De molenaars ervan hebben nog veel klusjes liggen die ze nog ooit moeten doen. We hebben o.a. daarom besloten binnenkort een keer met vier man terug te gaan om te gaan "klussen" (bijv. gang kammen in wentelwiel plaatsen.)
Het kruien van de molen wat we natuurlijk ook hebben geprobeerd, ging aan de zware kant.
Gedraaid heeft de molen niet want er was geen wind in overvloed.
Eenmaal aan de Zaansche Schans was het opgeklaard en de zon scheen volop. Ook de wind liet het niet afweten, zodat de molens "De Kat" en "De Bonte Hen" (onze bestemming) lustig draaiden.
In de Bonte Hen kwam ons de rook al tegemoet, geproduceerd door een vuister (zie tek.) Even later werd er een stamper bijgezet, wat toch wel enig lawaai voortbracht. De kollergang daarentegen draaide rustig over de lijnzaadkorrels heen, die zo geplet en wel opgevangen werden in een verrijdbare bak.
Na het voorverwarmen in de vuister werd het geplette lijnzaad in zgn. buulen gedaan die in een zgn. haar tussen enkele wiggen in de slagbank werd gestopt. Daarna kon het stampen en heien beginnen.
Na van een uitgebreid uitzicht vanaf de stelling genoten te hebben (men zag enkele molens op de achtergrond draaien) hebben we de maquette van enkele Zaansche Molens in winterlandschap bekeken. Ook het hutje van de molenaar was de moeite van het zien waard.
Na nog enkele attributen gekocht te hebben (zoals raapolie) ging het huiswaarts. Zij dit laatste met een "ommetje," want we hebben ook Zaandam zelf aangedaan waar de totaal vervallen paltrokmolen "De Held Jozua" staat. De omliggende zaagschuren (samen met de molen) zorgen echter voor een pittoreske bezienswaardigheid. Hopelijk ligt herbouw voor dit complex nog in de mogelijkheden. Zo'n leerzame en mooie excursie zou men toch eens vaker moeten organiseren!

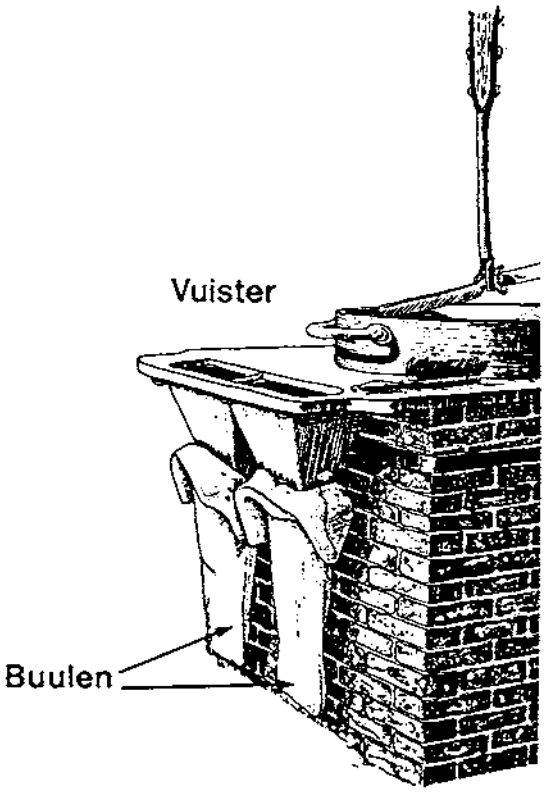

Don Werts

ACTIVITEITENVERSLAG AARSSENS MOLEN 1 JANUARI - 30 JUNI

In dit eerste halfjaar ben ik op 23 dagen gedurende in totaal zo'n 110 uur op de molen geweest. Onderhouds- en reparatiewerkzaamheden vergden ongeveer 13 uur. Ondermeer algehele schoonmaak van de molen en verder kleine reparaties aan windborden en kruikabel uitgevoerd. In totaal werden er 93 bezoekers geteld. Hierbij viel op, dat op 2 april 16 bezoekers geteld werden, ondanks het sombere weer op deze dag, voorts op de viering van Koninginnedag er geen enkele bezoeker kwam en op de Nationale Molendag maar liefst 53 personen een bezoek aan de molen brachten. Gewoonlijk komt er slechts af en toe een bezoeker voor de molen.
Door een installatiebedrijf is een stopkontakt aangelegd in het "muldersverblijf" op de molen en voorts is door gemeentewerken de molenberg gemaaid en tevens op de helling ervan zijn heesters geplant.
De algehele onderhoudstoestand van de molen laat veel te wensen over, zoals verrotte raamkozijnen, regendoorslag van het metselwerk en het in zeer bedenkelijke staat verkerend gevlucht.
Het is dan ook te hopen, dat de molen op korte termijn daadwerkelijk door een molenmaker onderhanden wordt genomen om verdere achteruitgang te voorkomen.

Alle nog uit te voeren werkzaamheden vindt u in onderstaande lijst:
-Stenen romp schoon, droog en waterafstotend maken.
-Windpeluw vervangen door nieuw.
-Diverse raamkozijnen vernieuwen.
-Gevlucht grotendeels vernieuwen; zo mogelijk met stroomlijnneuzen.
-Gehele schilderwerk opnieuw uitvoeren.
-Electriciteitsinstallatie verder uitbreiden.
-Tien spoorwielkammen vervangen.

Naar mijn mening wordt hieraan geen danwel onvoldoende aandacht besteed tijdens de jaarlijkse inspectie door de provinciale monumentenwacht. Waarschijnlijk hebben deze mensen wel voldoende bouwkundig inzicht, maar van molens geen technische kennis.

Als gevolg van drukke beroepsmatige werkzaamheden, zie ik mij -helaas- genoodzaakt om mijn activiteiten als Vrijwillig Molenaar te beëindigen per 1 januari 1990.

Charles Stokman,
vrijwillig molenaar Aarssens
Molen Zeeland (N-Br.)

Bij overname van artikelen en/of tekeningen auteur en evt. bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of andere ongemakken.

ROZENKWEKERIJ

DE

HAMSE

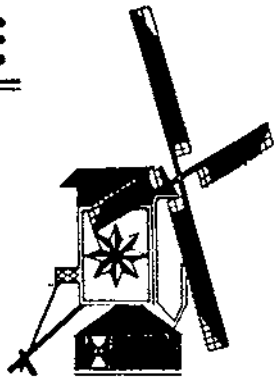

MOLEN

GEBROEDERS

SELTEN

MOLENSTRAAT 48

5446 PL WANROIJ

TELEFOON:

08859 - 52587

EVENEENS VERKOOP MOLENSTENEN VOOR TUIN EN OPEN HAARD
DIAMETER VAN 80 TOT 160 CENTIMETER

MOLENS IN HET LAND VAN CUIJK
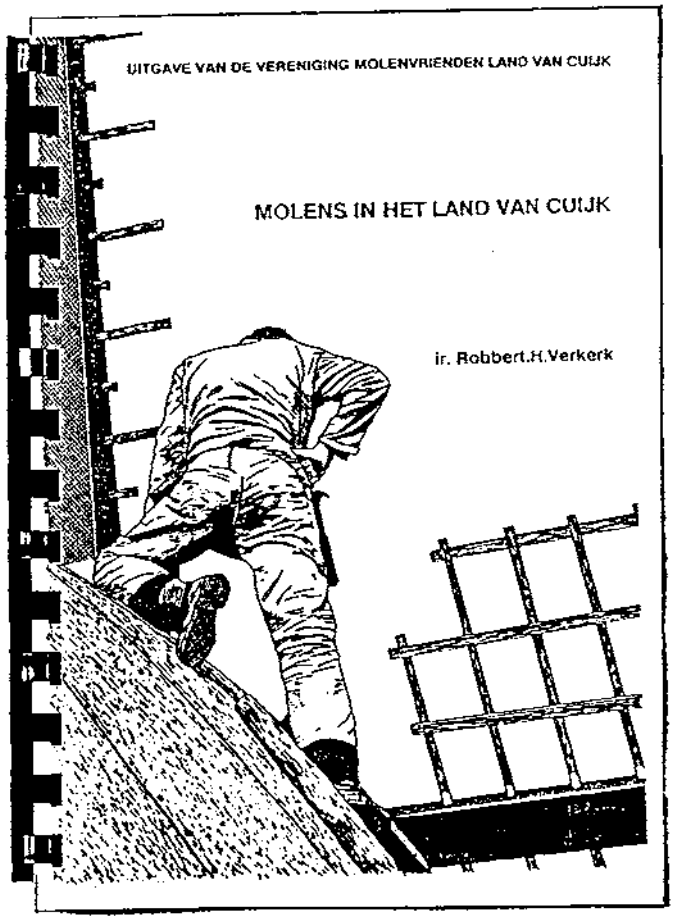
160 pagina's boordevol informatie over alle molens en molenrestanten, welke zich bevinden in het Land van Cuijk. Naast een algemeen historisch overzicht, behandelt de schrijver Robbert H. Verkerk alle molens en restanten apart; alle gegevens, zowel technisch als historisch, zijn overzichtelijk met afbeeldingen vermeld. Het boek-op A5 formaat-is verkrijgbaar door overschrijving van ƒ 14,50 (incl. portokosten) op bankrekeningnummer 110556194 van de Rabobank te Boxmeer t.g.v. Molenvrienden Land van Cuijk. Gelieve de titel bij de bestelling te vermelden!